

РЕЦЕНЗИЯ

На дисертационен труд на тема: „**ПРЕВЕНЦИЯ НА НАСИЛИЕТО СРЕД МАЛОЛЕТНИ В ДЕЙНОСТТА НА СПЕЦИАЛИЗИРАНИЯ ПОЛИЦЕЙСКИ СЛУЖИТЕЛ ЗА РАБОТА С ДЕЦА**” с автор докторант Десислава Асенова Цанкова, за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ в област на висшето образование: 1. Педагогически науки; професионално направление 1.2. Педагогика; научна специалност: Теория на възпитанието и дидактика(Работа с деца в риск).

От доц. д-р Георги Добрев Петров, научна област „Педагогически науки”, професионално направление «Педагогика», e-mail petrov.g@abv.bg тел. 0878929434

Предложеният за разглеждане дисертационен труд третира актуален съвременен социално-педагогически проблем, отнасящ се до осигуряването на един от елементите на най-добрият детски интерес – превенцията на насилието сред децата, което би предотвратило редица страдания на децата-жертви, а така също и би превентирало възможността малолетни деца да изпаднат в ролята на агресори с всички произтичащи от това вредни за тях последици.

Актуалността произтича и от факта на формалното присъствие в цялостното обществено пространство(семејство, училище, улица, обществени места и медии) не само на вербална, но и на физическа и инструментална агресия, която в по-малка, или в по-голяма степен се проектира в поведението на подрастващото поколение. Друг факт, подкрепящ актуалността на тази проблематика са значителните пропуски в семейното възпитание и в осъществяването на родителски контрол над поведението на децата както в семейството, така и извън него.

Друг мотиватор за разглеждането на тази проблематика е и отсъствието на системна възпитателна дейност, която следва да се провежда с учениците, като последица от нормативното извеждане на тази изконна функция на българският учител – възпитателната функция – от българското училище и нежеланието или подценяването решаването на този въпрос от лицата и институциите със съответни управленски правомощия.

Не на последно място следва да се посочи и личният опит и професионална ангажираност на докторанта, което се явява благоприятна предпоставка за провеждането на изследване по тази проблематика.

Изготвеният от докторанта Десислава Цанкова дисертационен труд отговаря на методическите изисквания за разработки от подобен тип. Дисертацията включва увод, три глави, използвана литература и приложения в общ обем от 280 стр., като текстуалната част е от 220 с. Приложена е изискуемата Декларация за оригиналност.

Изготвен и приложен е автореферат в обем от 55 стр. В отделно книжно тяло е приложен проект за „Методическо пособие на специализирания полицейски служител за работа с деца за намаляване на насилието в училищна среда“ в обем от 147 стр.

За онагледяване на резултатите от теоретичното и емпиричното изследване са изготвени 3 схеми, 11 фигури и 4 таблици. Използваната литература включва 124 източници, от които 103 на кирилица и 21 интернет източници от които 3 на латиница.

Към дисертационния труд има приложени 9 приложения, като последното не е номерирано.

Уводът на дисертационния труд разкрива актуалността на изследваната проблематика и научните инструменти, необходими за неговото осъществяване. Определена е целта на изследването и задачите, спомагащи за нейното реализиране. Коректно е определен обектът и предметът на изследването. Хипотезата в достатъчна степен показва какви са очакванията на автора, които биха се реализирали с приложените методически инструменти.

В Първа глава на дисертационния труд „Превенцията на агресията и насилието като актуален социален и педагогически проблем“ се прави теоретичен анализ на въпросите, отнасящи се до превенцията на агресията и насилието като проблем със съответните социални и педагогически измерения. Подробно е изяснена същността на явлениято, причинността и последиците от неговото проявление. Анализирани са в по-общ план същността и ролята на семейството, училището и приятелската среда в процеса на превенция на насилието сред малолетните.

Във втори параграф акцентът е поставен върху конкретизиране на причинността и последиците от проявеното агресивно поведение на децата в училищна среда.

Трети параграф на Първа глава конкретно третира проблема свързан с превенцията на насилието сред децата, отразен в редица теоретични източници. Задълбочено е изследвана ролята на семейството, училището и приятелската среда в процеса на превенция на насилието сред малолетните деца. Акцентира се и на ролята на общността като цяло в този процес.

Втора глава на дисертационния труд е посветена на изследване съвременното състояние на дейността на държавните, държавно-обществените и неправителствените институции, работещи по превенция на насилието сред децата, и в частност сред малолетните. Особено внимание е обърнато на взаимодействието между тези институции. Разгледани са допирните точки в екипната работа при кризисни интервенции, проанализиран е въведеният координационен механизъм за работа по случаи на упражнено насилие срещу дете.

Отделно място във втори параграф на втора глава е отредено на дейността на специализираните полицейски служители за работа с деца. Тя се разглежда диференцирано, в зависимост от статусното положение на малолетният, а именно – в ролята му на жертва или агресор.

В Трета глава на дисертационния труд – „Емпирично изследване“ е дадена постановката на изследването, според която:

- изследвани са общо 134 специализирани полицейски служители за работа с деца в 14 Областни дирекции на МВР(СДВР, ОДМВР София, Плевен, Ямбол, Кърджали, Сливен, Бургас, Пловдив, Перник, Русе, Хасково, Варна, Монтана, Стара Загора в периода 2011 – 2013 г.;

- Изследването е засегнало и служители от ГД „Криминална полиция“

- Изследвани са 90 учители от 4 столични училища в периода април – юни 2013 г.

- изследвани са 100 ученици от 5 до 7 клас от 4 столични училища

Във Втори параграф на трета глава – „Резултати от изследването“ докторантът прави задълбочен анализ на резултатите от емпиричното изследване на посочените

три категории респонденти. Изведени са основните принципни положения в дейността по превенция на насилието сред малолетните. Изготвен е и съпоставителен анализ на резултатите от изследванията.

В резултат на анализа на теоретичното и емпиричното изследване в заключителната част докторантът е извел основните изводи, които се явяват отправна точка за формулиране и на съответни препоръки за усъвършенстване на превантивната работа.

Цялостният аналитичен прочит на докторският труд дава възможност да се открият и изведат следните негови **достойнства**, които са съответно приноси достойнства и на неговия автор:

1. Направен е задълбочен теоретичен анализ на изследваната проблематика.
2. Изведени са както функциите на отделните държавни и неправителствени субекти в дейността по превенция на насилието сред малолетните, но и са разгледани принципните и функционалните полета на взаимодействието между тях
3. Направено е сериозно репрезентативно емпирично изследване в една трудна за изследователска дейност среда, което, с направеният задълбочен анализ дава основание на автора за извеждането на изводи с висока степен на обективност и приложимост в практическата дейност.
4. На много места в труда се открояват сериозните познания и личният опит на автора, което е предпоставя сериозното и отговорно отношение на автора към коректното интерпретиране на изследваната научна проблематика.
5. Изследвани са и са показани възможностите за активно включване на самите деца в превенцията на агресивно поведение като участници по програми „Връстници обучават връстници“ и „Деца обучават деца“.
6. Безспорно, основен принос от изследването е представеният проект за „Методическо пособие за специализирания полицейски служител за работа с деца за намаляване на насилието в училищна среда“. Тук авторът е показал завидни способности да съчетае в методически план вербалното с визуалното въздействие, от една страна, и от друга – личното майсторство на педагога-лектор с активното участие на детето-обект на въздействие.

Към автора на дисертационното изследване могат да се отправят някои **бележки и препоръки:**

КЪМ ДИСЕРТАЦИОННОТО ИЗСЛЕДВАНЕ

1. На с.16 В. Златанова в своята книга „Насилието и непълнолетните“ показва какви могат да бъдат факторите и механизмите за насилие сред непълнолетните. Посочени са два механизма, като се твърди, че „...Механизъм 1 е валиден и да малолетните“. Не става ясно кой твърди, че се отнася и за малолетните – авторът или докторантът, и на какво се основава това твърдение?

2. На с. 16-17 се анализира санкциониращата дейност срещу непълнолетни правонарушители, което е извън темата на изследването.

3. В края на с.17 и на 18 стр. отново по В. Златанова(която е изследвала само възрастовата група на непълнолетните), неаргументирано към непълнолетните се прикрепят и малолетните.

4. В Заключението на дисертационния труд не става ясно, какво представлява приложеното като отделно книжно тяло „Методическо пособие на специализирания полицейски служител за работа с деца за намаляване на насилието в училищна среда“. Целта на това пособие, която е указана на с.5-6 в самото пособие следва в съкратен вид да се включи в края на заключението на дисертационния труд.

5. В лит. източник № 40 е посочено заглавието на научното списание, без да е посочено заглавието на статията и нейния автор.

КЪМ МЕТОДИЧЕСКОТО ПОСОБИЕ:

1. Към занятие № 4 „Права и отговорности“(на детето, б.м. - ГП) освен Конвенцията на ООН за правата на детето да бъдат посочени и някои български нормативни актове, третиращи тази проблематика.

2. В частта „Задачи“ на Занятие № 12 след подзаглавието „Дидактически средства и нагледни материали“ се визират текстове от Наказателния кодекс – тоест, наказания, които се налагат от съда на непълнолетни правонарушители, а тук възрастовата група е на ученици от 5-7 клас, тоест – 12-14 годишни деца. С раннопревантивна цел допустимо е НК да се разглежда информативно. Следва обаче подробно да се разгледат възпитателните мерки по Закона за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните, който е актуален

за тази възрастова група деца. Могат да се включат и други подзаконовни актове, отнасящи се за тази възрастова група.

3. На стр. 90 е посочено, че задържаните непълнолетни се обучават в основни училища и техникуми. Задържаните не се обучават. Обучават се само непълнолетните с влязла в сила присъда „Лишаване от свобода“ в СОУ в съответния Поправителен дом, в който са настанени по програма, утвърдена от МОН. Ненавършилите 16 години – задължително, навършилите – по тяхно желание.

4. Препоръчително е методическото пособие да бъде отпечатано и предоставено за ползване от специализираните полицейски служители, работещи с деца.

В заключение:

Представеният автореферат отразява съдържанието на труда. Посочените публикации са по темата на дисертационния труд. Допуснатите слабости са отстранени.

Дисертационния труд отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, което ми дава основание да предложа на членовете уважаемото научно жури дисертационният труд да бъде одобрен и на докторант Десислава Асенова Цанкова да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“ в област на висшето образование: 1. Педагогически науки; професионално направление 1.2. Педагогика.

26.02.2016г.

Изготвил рецензията:

С о ф и я

/доц. д-р. Георги Д. Петров/